

POSTANOWIENIE

Dnia 11 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania M. K. i P. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
o ustalenie podlegania przez M. K. ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym,
wypadkowemu i chorobowemu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 11
marca 2025 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 12 października 2023 r., sygn. akt III AUa 421/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie na rzecz M. K. oraz P. K. kwotę po 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami z art. 98 § 1¹ Kodeksu postępowania cywilnego tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 12 października 2023 r. oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 15 marca 2022 r., w którym Sąd ten zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie z dnia 21 czerwca 2021 r. i

stwierdził, że M. K., jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność u płatnika składek FHU D., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 stycznia 2021 r.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej organ rentowy podniósł zarzut naruszenia prawa materialnego, to jest: art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 11, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 23 i 27 k.r.o. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że M. K. podlega ubezpieczeniom społecznym od 1 września 2021 r. jako osoba współpracująca przy prowadzeniu działalności P. K., podczas gdy czynności M. K. nie miały istotnego dla działalności gospodarczej męża ciężaru gatunkowego, były wtórne w stosunku do działań przedsiębiorcy i nie przyczyniły się do generowania stałych, dodatkowych przychodów z tej działalności, podczas gdy stanowią one cechy konstytutywnej pojęcia „współpraca przy prowadzeniu działalności gospodarczej”.

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący organ wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołań M. K. i P. K. oraz zasądzenie od każdego z wnioskodawców na rzecz organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy powołał się na podstawę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., to jest oczywistą zasadność wniesionej skargi, a to wobec rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego, to jest: art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 11, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 23 i 27 k.r.o. przez uznanie, że M. K. podlega ubezpieczeniom społecznym, jak przytoczono powyżej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołujący się wnieśli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi i zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołujących się kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, które budzi niezadowolenie skarżącego, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; 17 października 2024 r., III PSK 110/23, LEX nr 3793388). Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. Chodzi zatem

o kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, Nr 3, poz. 49; 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, Nr 4, poz. 75; 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, LEX nr 1678066; 8 stycznia 2025 r., III USK 257/24, LEX nr 3814755). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, LEX 1844092; 20 grudnia 2023 r., I CSK 594/23, LEX nr 3649825; 5 lutego 2025 r., I CSK 1589/24, Legalis nr 3178370).

Stawiając tezę o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, skarżący powołał zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego przez uznanie, że M. K. podlega ubezpieczeniom społecznym od 1 września 2021 r. jako osoba współpracująca przy prowadzeniu działalności P. K., podczas gdy czynności wykonywane przez nią nie miały istotnego dla działalności gospodarczej męża ciężaru gatunkowego, były wtórne w stosunku do działań przedsiębiorcy i nie przyczyniły się do generowania stałych, dodatkowych przychodów z tej działalności. Tak postawiony zarzut obraży prawa materialnego opiera się w istocie na odmiennej ocenie poczynionych w sprawie przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, którymi Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Skarżąca kwestionuje dokonaną przez Sąd drugiej instancji ocenę dowodów i wynikające z niej ustalenia faktyczne, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Nadto pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów.

Przepis art. 8 ust. 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497 ze zm., dalej jako ustawa systemowa) doczekał się już licznych wypowiedzi zarówno judykatury, jak i doktryny, co powoduje, że wykładnia tego pojęcia ma ugruntowany charakter. Zgodnie z tą wykładnią, cechami konstytutywnymi pojęcia „współpraca

przy prowadzeniu działalności gospodarczej” w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej są występujące łącznie:

1. istotny dla działalności gospodarczej ciężar gatunkowy działań osoby współpracującej, które nie mogą mieć charakteru wtórnego;
2. bezpośredni związek tych działań z przedmiotem działalności gospodarczej;
3. systematyczność, stabilność i zorganizowanie oraz
4. znaczący czas (długotrwałość) i częstotliwość podejmowanych prac.

Przytoczona sądowa wykładnia art. 8 ust. 11 ustawy systemowej została ukształtowana i zaakceptowana w orzecznictwie i doktrynie (wyroki Sądu Najwyższego: z 6 stycznia 2009 r., II UK 134/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 170; 23 kwietnia 2010 r., II UK 315/09, LEX nr 604215; 18 maja 2017 r., I UK 215/16, LEX nr 2329474; 13 lipca 2017 r., III UK 181/16, LEX nr 2375932; 24 września 2024 r., II USKP 95/23, Legalis nr 3125438; postanowienie Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2021 r., II USK 140/21, LEX nr 3181372; K. Roszewska, M. Zieleniecki (w:) Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. K. Antonów, Warszawa 2024, art. 6). Ocena, czy pomoc świadczona przez małżonka może być uznana za współpracę w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, stanowiącą w myśl art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy podstawę do objęcia osoby współpracującej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymaga uprzedniego zbadania stanu faktycznego nie tylko w zakresie charakteru i rodzaju czynności podejmowanych przez członka rodziny, lecz także czasu potrzebnego na ich wykonanie (w skali dnia, tygodnia, miesiąca), ich znaczenia i wartości dla prowadzonej działalności, a także zorganizowania i powiązania z działalnością gospodarczą. Samo pojęcie współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej zostało wyjaśnione w judykaturze, między innymi w powołanych w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia (wyrokach Sądu Najwyższego: z 20 maja 2008 r., II UK 286/07; 6 stycznia 2009 r., II UK 134/08; 24 lipca 2009 r., I UK 51/09; w postanowieniu Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2021 r., I USK 1/21, Legalis nr 2532565). Stwierdzono w nich, że w pojęciu tym nie mieści się jakakolwiek praca na rzecz pozarolniczej działalności, lecz praca świadczona stale, w pewnym minimalnym wymiarze czasu,

praca mająca istotny wymiar ekonomiczny i organizacyjny, która przynosi znaczną wartość dla prowadzonej działalności. Przy ocenie kwalifikacyjnej należy zatem badać łączne spełnienie takich cech jak istotny ciężar gatunkowy działań współpracownika, stabilność, częstotliwość oraz zorganizowanie świadczonej przezeń pracy. Cechami charakterystycznymi dla prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego (wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2023 r., I USKP 58/22, LEX nr 3602009 z cytowanym orzecznictwem) może być udział i wzajemna ścisła współpraca w załatwianiu codziennych spraw związanych z prowadzeniem domu, niezarobkowanie i pozostawanie w związku z tym na całkowitym lub częściowym utrzymaniu osoby, z którą się gospodarstwo domowe prowadzi, a wszystko to dodatkowo uzupełnione cechami stałości, które tego typu sytuację charakteryzują.

Z ustaleń Sądu Apelacyjnego poczynionych w niniejszej sprawie wynika, że wnioskodawczyni M. K. współpracowała z mężem przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Współpraca nie była wykonywana fikcyjnie - była zorganizowana, miała charakter stały. M. K. podejmowała w znacznym zakresie czynności związane z przedmiotem prowadzonej działalności, niewątpliwie związane z robotami budowlanymi ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Ubezpieczona zajmowała się m.in.: przygotowywaniem dokumentów do szkoleń z zakresu BHP, czynnościami biurowymi związanymi z prowadzeniem akt osobowych pracowników, przygotowywała dokumenty potrzebne do rozliczeń z biurem rachunkowym obsługującym firmę, kompletowała, odbierała i rozwoziła faktury, odprowadzała należności za leasing i zajmowała się spłatami kredytu zaciągniętego na skutek COVID-19, prowadziła wykazy odzieży roboczej wydawanej pracownikom, przygotowywała również drobne kosztorysy. Dzięki temu P. K. mógł bardziej zaangażować się w osobiste uczestnictwo w pracach prowadzonych przez firmę. Ponadto M. K. jeździła z nim na budowy, negocjowała ceny materiałów budowlanych, kupowała materiały. Następnie wnioskodawczyni stała się niezdolna do pracy, uzyskiwała zwolnienia lekarskie od lekarza reumatologa. W czasie jej nieobecności w pracy jej obowiązki przejął P. K.. Według Sądu Apelacyjnego ubezpieczona posiadała dużą wiedzę z zakresu prowadzonej działalności jej męża, była zaangażowana w jej prowadzenie, podejmowała szereg czynności w ramach

współpracy z P. K.. Współpraca ta była prowadzona w sposób zorganizowany i wynikała bezpośrednio z potrzeb prowadzonej działalności gospodarczej. Sąd Apelacyjny uznał, że M. K. faktycznie współpracowała z P. K. w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, a co za tym idzie, podlega z tego tytułu obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 stycznia 2021 r. Wobec takiej oceny Sądu zgromadzonego materiału dowodowego nie można uznać, że zarzut rażącego naruszenia prawa na kanwie poczynionych ustaleń w sprawie daje obraz rażącego naruszenia wskazanych w skardze przepisów.

Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, uznając, że skarżący organ nie wykazał zasadności powołanej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[SOP]

[a.ł.]